

Р. СЛОВЦОВ
СЮЛЕЙМАН ВЕЛИКОЛЕПНИ
1495
1566

Превод от руски: Крум Йорданов, —

chitanka.info

„Султанът на отоманите, пратеник на Аллаха на земята, владика на владичите в света, властелин над хорските глави, повелител на верните и неверните, цар на царете, император на Изток и Запад, княз и господин на щастливото съзвездие, пазител на вярата, прибежище на всички народи в света, сянка на Всемогъщия“... Този пищен титул на турските султани не звучал особено преувеличено за Сюлейман Великолепни. Неговите владения се простирали от Багдад почти до Виена и от Нил до Днепър. Европейските владетели търсели неговата дружба и помощ, той разрешавал със своя меч техните спорове. За Европа той бил Сюлейман Великолепни и на приемите и празниците в Константинополския дворец чуждестранните посланици му целували почтително ръка. Неговите поданици го кръстили „Кануни“ — законодател. Той не само издигнал Отоманската империя на върха на могъществото, но бил и създател на мъдри закони, покровителствувал земеделието, промишлеността и търговията, обкръжил се с поети и учени, строил дворци и джамии, които и до днес украсяват Цариград.

След превземането на Родос в 1522 г., паднал след шестмесечна обсада — това бил първият военен подвиг на младия султан, — Сюлейман потеглил за Унгария. Крал Людвиг, слабоволев юноша, по съвета на своите магнати отказал да плати данъка на султана, умъртвил неговия посланик и отрязаните на трупа уши пратил в Константинопол. Сюлейман потеглил за Унгария със стохилядна армия, най-добрата тогава в света, и под Мохач се разиграла решителна битка. Унгарците имали три пъти по-малко войници и не могли да победят. Знаейки това, една група храбреци — 32 рицари — решили да се пожертвуват и да убият султана. В разгара на сражението с бесни викове препускали през редовете на султанската гвардия. Половината били избити, но останалите живи се нахвърлили на Сюлейман. Здравата ризница го спасила, а храбреците били разкъсани от еничарите.

Сюлейман неведнъж в своите походи бил на косъм от смъртта. Така, потегляйки за Багдад, той останал на лагер в горния проход. Към вечерта небето се покрило с черни облаци и макар че било месец септември, започнала много силна снежна буря. Вятърът помитал палатките и само султанския шатър се съпротивявал на урагана. Но скоро и него засипал снегът. Сюлейман и неговата свита се намирали посред високи бели стени, които било по-трудно да се победят,

отколкото фортовете на Родос. Цялата нощ прекарал султанът, без да знае дали ще доживее до утрото. На сутринта ураганът утихнал. Сюлейман се измъкнал из шатрата и погледнал наоколо. Замръзнали едва ли не половината от неговите войници.

Великият султан трябвало да изпита заплаха и от тая страна, която дебнела и най-могъщите турски султани. „Владиката на владиците в света“ зависел всъщност от своите еничари. Най-добрата част от турската войска, която не познавала страх от неприятеля, тия султански гвардейци били често „създатели“ на самите султани. Когато умираше султанът, неговата смърт била скривана най-щателно, ако престолонаследникът не бил в Константинопол, за да му дадат възможност да пристигне в столицата. Но и след встъпването на престола, ако еничарите повдигнат бунт — удряйки с лъжиците по своите баки — султанът слушал тоя своеобразен набат, като погребален звън. Възмущението, което започвало обикновено по най-обикновен повод, завършвало с убийството на господаря и възкачване на престола на новия любимец на еничарите.

Първият при Сюлейман бунт на еничарите избухнал, когато султанът бил на лов. Бързо връщайки се в сарая, той се отправил към бунтовниците и като размахал сабята си, отсякъл главите на трима еничари. Останалите се хванали за своите лъкове и стотици стрели се прицелили в гърдите на султана. Той обаче не се уплашил и бунтовниците, пред спокойния поглед на Сюлейман, отпуснали лъковете. Те ценели храбростта повече от всичко.

От своя баща Селим I Сюлейман не наследил жестокостта. Войната искала, разбира се, безпощадни жертви, но по натура Сюлейман бил добър, доверчив, привързан към своите близки хора. Ако на неговата памет лежат кървави петна — убийството на верния другар и приятел от детинство Ибрахим, когото той направил велик везир, а също и на собствения си син, то виновен за това не е толкова Сюлейман, колкото неговата любима жена Рокселана. Тази жена, която играела първостепенна роля в царуването на Великолепния, била рускиня по произход, струва ни се, дъщеря на свещеник, някъде от южна Русия. Русата красавица била купена за султанския харем от Крим и един щастлив за нея ден, обхождайки харема, султанът сложил на нейното рамо кърпата — знак на неговата милост. Вечерта султанът повикал евнуха и му заповядал да върне кърпата. Тогава, като

съблюдавали отдавнашния ритуал, при звукове на музика и песни избраницата се отправила за спалнята на султана. На сутринта тя се върнала в харема — тук вече в особена стая, където я очаквали назначена прислуга, обшити със злато дрехи и пари за разходи.

Често милостта на султана била мимолетна, но Рокселана успяла да запази любовта на Сюлейман до своята смърт. Сюлейман я издигнал до ранга „кадъна“ — така се наричали робините, които имали синове от султана. Сега пред нея се очертавала една ясна цел — да направи наследник на престола своя син. Но на този път се изпречвал синът на Сюлейман от предишната му фаворитка, първата любов на султана, красивата черкезка, която наричали „Пролетна роза“. Младият Мустафа, любимец на бащата, се отличавал с необикновена дарба и бил вече назначен за султански наместник в провинцията Магнезия. Черкезката веднага разбрала, каква опасна съперница има и между двете претендентки на любовта на султана се разиграла бурна сцена в харема. „Пролетната роза“ се нахвърлила върху Рокселана, изподрацила ѝ цялото лице и отрязала няколко плитки от русата ѝ коса. Когато вечерта султанът отправил евнуха за Рокселана, тя отговорила, че не може да се представи пред очите на повелителя. Султанът я повикал отново и тя се явила разплакана с изподрачени бузи. Тогава довели и черкезката. „Аз твърде малко съм я наказала — крещяла оскърбената фаворитка — аз съм тука госпожа, а тя е само робиня“. „Пролетната роза“ повече никога не видяла султана. Мястото на госпожа заела Рокселана.

Тя родила на султана, след смъртта на първия син, още двама синове: Селим и Баязид. Очарователна, умна, властолюбива, Рокселана постепенно започнала да влияе и върху държавните работи. Великият везир Ибрахим скоро трябвало да се справя с фаворитката. Чуждестранните посланици, донасяйки подаръци на султана не забравяли и султанката. Нейното име станало, известно далече зад пределите на Турция и него все по-често го споменавали наред с името на Великолепния. Но Рокселана си оставала робиня и това пречело на нейните честолюбиви планове. По хитър начин тя получила от султана свобода. Рокселана, родена християнка, се отрекла от вярата си и станала ревностна мохамеданка. С парите, които ѝ давал Сюлейман, тя строила джамии, манастири, болници. „Ще ми помогне ли това за спасение на душата?“ — попитала тя веднъж някакъв мъдър мюфтия.

И мюфтията, знаейки вероятно скрития смисъл на въпроса, отговорил, разбира се, че Аллах благосклонно приема добрите дела, но да спасят нейната душа те не могат. Рокселана е робиня и нейните дарове се зачитат на небето на нейния господар — великия султан.

И Сюлейман скоро забелязал, че Рокселана, всякога весела — едно от главните ѝ очарования — станала тъжна. Веднъж султанът я попитал какво се е случило. Тя се разплакала и разказала своята болка. Да се утеши било работа за една минута. Султанът веднага заповядал да се счита неговата любовница за свободна жена. На следващата вечер той я повикал в своята спална, но тя отказала да отиде. Това било нечувана дързост и красавицата знаела какво рискува. Нейната игра иска риск. „Сега, когато аз съм свободна жена — отговорила тя на евнуха — аз не мога да не оскърбя Аллаха и да не извърша грях, ако направя това, което султанът може да поиска от робините.“ Султанът се обърнал към мюфтията, същият този, който дал вече веднъж нужния отговор на Рокселана. След дълги размисления мюфтията потвърдил, че благочестивата Рокселана постъпва съгласно волята на Аллаха. В харема очаквали края на всемогъщата фаворитка. Случило се другото. Сюлейман — нечувана работа в историята на сарая — направил бившата робиня своя законна жена и я възкачил на трона. И така била силна любовта на Сюлейман към „веселата Рокселана“, че след сватбата той съвършено се отказал от своя харем. Тя можела вече да не се плаши от съперници.

Много отдавна Рокселана се отделила от Ибрахим, великия везир, който ѝ пречел да влияе на султана. Тя дълго плела около него сложни интриги, на каквито били такива майстори обитателите на султанския дворец, харема и казармите на еничарите. Рокселана успяла да възбуди подозрение в Сюлейман против неговия стар другар. Преди години, издигайки го на първо място в управлението на държавата, доверявайки му се безгранично, той се заклел на Ибрахим, че не трябва да се плаши от насилствена смърт, толкова обикновена за великите везири. Рокселана — и тук ѝ помогнал опитният четец на Корана — успокоила съвестта на султана. „Този, който спи — казва Пророка — е лишен от живот, тъй като сънят прилича на смъртта. Неговата душа се освобождава от обещанията, дадени приживе.“ Ибрахим бил убит в самия султански дворец, след една вечеря със Сюлейман. Сюлейман дълбоко спял. Между Ибрахим и убиеца се

завързала борба. Султанът дочул викове и повдигнал глава от възглавницата. Рокселана го обгърнала и той отново заспал. Тялото на Ибрахим вече изнасяли от двореца в нощната тъмнина.

Ибрахим бил заменен с любимеца на Рокселана — Рустан, за когото тя после омъжила своята дъщеря.

Сега оставало най-трудното — да отстрани престолонаследника Мустафа от престола. Той бил много обичан от еничарите и Рокселана направила всичко, за да убеди Сюлейман, че Мустафа от своята далечна провинция се готви да завладее властта. Тя и Рустан държали шпиони при двореца на Мустафа, фабрикували от негово име подозрителни писма и малко по-малко доверието на бащата към любимия син се разколебало. Сюлейман повикал Мустафа в своя лагер, където стояла армията, започваща поход против персите.

Мустафа отивал с наранено сърце. Той не се чувствувал виновен в нищо, но даже и султанските синове, никога не били уверени в утрешния ден. Сюлейман също очаквал сина си с тревога. И отново, за успокоение на своята съвест, той се обърнал за съвет към служителя на Аллаха. „Той трябва да умре от мъчителна смърт“ — отговорил светият човек. И когато Мустафа влязъл в палатката на султана, предавайки предварително кинжала си на своя оръженосец, тежките килими на стените се размърдали и седем огромни черни фигури обкръжили принца. Това били палачите на сарая — страшни хора с отрязани, езици и пробити уши, истински гробари на султанските злодеяния.

Сега Рокселана можела да живее спокойно — никой вече не се изпречвал на пътя на нейния син към трона, макар цяла Турция да оплаквала Мустафа и нищо добро да не очаквали от безпътния син на Рокселана — Селим V. Рокселана, на чиято душа тежали няколко чужди живота, умряла спокойно, като благочестива жена, запазвайки до последните си минути любовта на Сюлейман и влиянието си над него. Той никога не узнал колко коварство и сила се криели в прелъстителното тяло. Султанът погребал любимата си жена в двора на своята джамия и наред с него приготвил гроб за себе си.

Той умрял след няколко години, във време на своя последен поход против неверните — третия поход към Унгария. На 29 август 1566 г., годишнината от превземането на Мохач, се започнала жестока битка с унгарците при Сегет. Враговете отчаяно се съпротивлявали и

старикът султан с вълнение следял за изхода на битката. Изведнъж му станало лошо, той се залюлял и го отнесли в шатрата. С мъка отворил той очи и изглеждало, че се прислушва в битката. „Барабаните още не бият победа“ — едва чуто прошепнал той и изгубил съзнание. Това бил краят. До леглото на умрелия султан стояли само двама души — лекарят и неговият последен велик везир Мохамед Соколи. Везирът излязъл от спалнята, лекарят тръгнал след него. Мохамед направил на немия негър едва забележим знак. Негърът хвърлил отзад примка на шията на лекаря.

Сега за смъртта на султана знаел само везирът. Тайната трябвало да се запази, докато наследникът на престола пристигне в Константинопол, иначе еничарите могат да поставят на негово място свой човек. Веднага през цяла Европа препуснали конници да стигнат при Селим, в неговата отдалечена провинция. А в спалнята на султана бил повикан един вещ балсамировач. Когато той свършил своята работа (вероятно също е получил в награда една примка) Сюлейман изглеждал жив.

Седем недели никой не влизал в спалнята на султана. Везирът сам приемал на доклад генералите, съобщил за превземането на Сегет, давал от негово име заповеди, носел му храна. И едва когато дошло известие от Константинопол, че Селим е заел престола, раздал се в лагера гласа на муезините, които известявали за смъртта на Сюлейман II Великолепни.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.